

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur: J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam

Verschijnt 4 x per jaar

"NIET VAN DEZE TIJD"

PROF. POLAK HEKELT WETENSCHAPSOPVATTING VAN COMMISSIE-MUNTENDAM

Prof. B.S. Polak, waarnemend voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, hekelde tijdens een voordracht op de jaarvergadering van de Vereniging, de wetenschapsopvatting van de commissie-Muntendam. In haar rapport accentueert de commissie de holistische benadering van de alternatieve genezers. Holisme is een wijsgering theorie die uitgaat van de totaliteit van het organisme ter verklaring van levensverschijnselen. "Die pretentie is niet waar te maken", aldus prof. Polak. Ook binnen de reguliere geneeskunst is een benadering van de hele mens aan de gang. Er zijn alternatieve genezers die op hun drukke spreekuren de patiënten aan de lopende band afwerken. Homeopaten en anthroposofische genezers trekken nog wel eens veel tijd voor hun patiënten uit, zeker de eerste keer.

De alternatieven stellen, dat hun eigen benadering niet kan worden getoetst volgens de normen van de regulerende geneeskunde. Maar objectieve criteria zijn nodig om de effectiviteit van hun geneeswijzen te beoordelen; reeksen moeten kunnen worden vergeleken. De moderne wetenschap is toetsbaar en draagt een cumulatief karakter — er wordt voortdurend weten toegevoegd aan het bestaande. Hoe geheel anders is het gesteld met de alternatieve geneeswijzen: het gedachtesysteem blijft hetzelfde, een cumulatief karakter ontbreekt.

Onjuiste indruk

De wetenschapsopvatting zoals die in het rapport van de commissie-Muntendam naar buiten treedt is niet van deze tijd, oordeelde prof. Polak, die voorzitter is geweest van de commissie uit het hoofdbestuur van de Koninklijke Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst die een reactie op het rapport van Muntendam en de zijnen samenstelde. Ook meende hij dat het kwantitatieve element in het rapport een onjuiste indruk vestigt. Zo wordt er gesproken over zes tot acht miljoen contacten van patiënten met alternatieve genezers per jaar. Maar er wordt niet bij gezegd, dat naar schatting in Nederland jaarlijks in het geheel zo'n honderd miljoen contacten met de reguliere geneeskunst (huisartsen, specialisten, poliklinieken, ziekenhuisbehandelingen) plaats vinden. Neemt men

dat in aanmerking dan komt men tot zo'n 7 pct voor de alternatieve contacten. Dat maakt een totaal andere indruk dan het getal van zes à acht miljoen.

Weggemoffeld...

De maatschappelijke betekenis van de alternatieve geneeswijzen zou volgens het rapport blijken uit... de instelling van de commissie-Muntendam. Die commissie had trouwens een eenzijdige samenstelling. Veel leden hadden een affiniteit met alternatieve geneeswijzen. Twee minderheidsrapporten konden slechts met moeite worden gepubliceerd en in de Engelse uitgave van de conclusie van het rapport zijn die minderheidsrapporten weggemoffeld.

Het lid Paul van Dijk zegt van zichzelf: Ik ben een reguliere arts en sta open voor alternatieve benaderingen. In het weekblad Gezondheidszorg heeft Van Dijk een artikel geschreven over het symposium te Utrecht dat hij voorzat (men leze hierover het maartnummer van het *Actieblad tegen de Kwakzalverij*). Daarin zegt hij: er zijn twee soorten kankerbestrijding. De teneur van zijn artikel is dat het gelijkgerechtigde geneeswijzen zijn. Iemand met die mentaliteit is bevooroordeeld.

Danig onderschat

De commissie Muntendam legt in haar rapport voor de beoordeling of een alternatieve genezer al of niet een kwakzalver is maatstaven aan als goede trouw, integriteit, bereidheid tot samenwerking met reguliere artsen. En wanneer dan wordt gesteld dat de alternatieve genezer zich op de "hoogte moet stellen van de ontwikkelingen van de reguliere geneeskunst" dan

NIEUWE ACCEPTGIROKAART

Er worden opnieuw acceptgirokaarten verzonden, voorzien van het jaartal 1982 en de naam van het betreffende lid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij. Wie al betaald heeft wordt verzocht de kaart terug te sturen met de mededeling dat al voor 1982 is betaald. De penningmeester betuigt bij voorbaat zijn welgemeende dank voor de medewerking. (Eind december waren acceptgirokaarten verzonden abusievelijk zonder naam en adres van het betrokken lid en voorzien van het jaartal 1981, terwijl 1982 bedoeld was.)

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opricht 1 januari 1881
Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel. 010-187149

BESTUUR:

Voorzitter: vacature
Secretaris: drs. I.A. van de Graaff, Rotterdam
Penningmeester: D. Uitterdijk, Medemblik
Leden: G.R. van den Berg, Amsterdam
mr. J.S.W. Holtrop, Haarlem
prof. B.S. Polak, Amsterdam

Adviserende leden:

S. Lelie, Middelburg
prof. dr. F.A. Nelemans, Duivendrecht

Postgiro van de Vereniging **32237** ten name van Penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Medemblik.

De **contributie** bedraagt thans *f* 30; voor studenten en leerlingverpleegkundigen *f* 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van minimaal *f* 100.

wordt de complexiteit van de hedendaagse geneeskunde toch wel danig onderschat. Daarentegen pleit de commissie uit de Kon. Maatschappij voor de Geneeskunst voor een scherpere definitie waarmee te werken valt. Niet alleen de bedrieger is een kwakzalver maar ook de man die het eerlijk bedoelt maar volstrekt onkundig is. Juridisch valt de scheiding te maken: bevoegd - onbevoegd, inhoudelijk: deskundig - ondeskundig.

Onkritische weergave

Het rapport geeft een onkritische weergave van de talrijke alternatieve behandelwijzen. Wat had bewezen moeten worden, wordt al bewezen geacht! Beter verteerbaar vindt prof. Polak het optreden van artsen die homeopatie toepassen, natuurgeneeskunde, acupunctuur of die zich op de antroposofie baseren omdat die in een aantal gevallen reguliere methoden zullen toepassen. "Er is een zekere veiligheidsklep ingebouwd".

Waarom gaan mensen naar alternatieve genezers? De principiële groep, zoals de Christian Science-aanhangers vormt een te verwaarlozen aantal. Het merendeel van de patiënten die de alternatieve genezers opzoeken doet dat incidenteel, omdat ze "au bout" zijn met de geneeskunde. Dat berust voor een deel op het feit dat de geneeskunde hen (nog) niet kan helpen òf dat de officiële geneeskunde zo wordt

gebracht dat ze niet overkomt, zodat de patiënt gefrustreerd raakt.

Kwaliteitsbewaking

Hoe gaat de arts met deze feiten om? Vroeger plachten artsen te zeggen: als je daarheen gaat is onze relatie uit. Die houding is voorbij. Al zal hij wel duidelijk maken dat de patiënt een reële kans kan verspelen. In een belangrijk deel van de gevallen weet de behandelende arts niet van het alternatieve consult.

Tenslotte ging prof. Polak in op de aanbevelingen van het rapport van de commissie-Muntendam. De voorgestelde overgang van beroepsbescherming — de wet van Thorbecke uit 1865 — naar bescherming van de titel brengt de kwalitatieve bewaking van de gezondheidszorg in gevaar. In die kwaliteitsbewaking heeft, besloot de heer Polak, onze vereniging een taak.

JAARVERSLAG SECRETARIS

In het Diaconessenhuis aan de Bosboomstraat te Utrecht hield de Vereniging tegen de Kwakzalverij op 8 mei j.l. haar jaarvergadering. Elders in dit nummer kan men een verslag lezen van de voordracht die prof. Polak, de waarnemend voorzitter van de vereniging, bij deze gelegenheid hield.

De secretaris drs. I.A. van de Graaff, deelde mede, dat nog naarstig wordt gezocht naar een voorzitter. Sedert de vorige vergadering van de leden kwam het bestuur negenmaal bijeen. Daarbij is herhaaldelijk gesproken over een workshop met lezingen en discussies die de vereniging in de toekomst hoopt te organiseren. Het verenigingsorgaan verschijnt nu weer geregeld: in september 1981 kwam het eerste nummer van de pers onder de titel *Actieblad tegen de Kwakzalverij*. De vereniging krijgt van de leden nog wel eens vragen over vouwblaadjes van alternatieve geneesmiddelen. Soms ook gaat het om pakken geneesmiddelen tegen rembours. Het bestuur vindt het geen zinnige zaak voor de vereniging om die pakken met geneesmiddelen over te nemen voor een eventueel onderzoek.

VERSLAG VAN DE PENNINGMEESTER

De penningmeester van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, de heer D. Uitterdijk, bracht ter algemene vergadering te Utrecht zijn verslag uit. Hij wees er op dat de hoge drukkosten van het verenigingsorgaan vrijwel de hele contributie van *f* 30 opslokken. De financiële toestand van vereniging is echter, o.a. door schenkingen, alleszins gunstig. Er zijn thans 750 leden. Helaas zijn bij de verzending van de accept-girokaarten door het adresseerbureau fouten gemaakt. Op de kaart werd vermeld contributie 1981 terwijl bedoeld was 1981. Bovendien werd de naam van de afzender er

niet op vermeld, zodat de penningmeester een flink aantal accept-girokaarten heeft ontvangen die hij niet kan thuisbrengen omdat de handtekening onleesbaar is...

“Aanloopperikelen”, aldus de penningmeester over deze gang van zaken. Maar hij bleek wel getroost door het feit, dat heel wat leden vrijwillig hun contributie hadden verhoogd.

OOK PROF. MUNTENDAM KENT DE KEERZIJDE VAN DE MEDAILLE

In het blad *Welzijn*, dat uitgegeven wordt door de Vereniging van Nederlandse Ziekenfondsen komt prof. Muntendam aan het woord met zijn bekende stelling dat de gezondheidszorg niet voorbij kan gaan aan het feit dat de helft van de mensen die hun baat zoeken bij een alternatieve genezer een duidelijke verbetering bij zichzelf zouden waarnemen. Ook bekend is zijn opvatting dat men de onbevoegde wat basiskennis dient te geven over anatomie, pathologie, hygiëne en dergelijke opdat ze hun grenzen beter leren kennen.

Hun grenzen

Prof. Muntendam zegt ditmaal: de medaille heeft ook een keerzijde. Hij vindt het zonder meer af te keuren als mensen door alternatieve geneeswijzen te laat bij een arts komen. Of als de doelmatige therapie van een arts wordt onderbroken. En hij doet dan het trieste verhaal van een kind met suikerziekte. De ouders gingen naar een alternatieve genezer die adviseerde de insuline te laten staan en zijn middelje te gebruiken. Na drie dagen was het kind door diabetisch coma overleden. “Dit is een schandelijke handelwijze die niet zwaar genoeg gestraft kan worden. Alternatieve kankertherapieën vind ik ook zo griezelig. Kwelijke praktijken zijn dat. Dat noem ik nu kwakzalverij. Vooral als die patiënten met gewone behandelmethoden nog geholpen zouden kunnen worden: door bestraling, chirurgisch of met medicijnen”, aldus prof. Muntendam.

KLACHTEN OVER DE Z.G. MOERMAN-ARTSEN

In het geheel zijn tegen vier z.g. Moerman-artsen klachten ingediend. Dit antwoordde minister Gardeniërs op vragen van het kamerlid Van Dis (SGP). Dit kamerlid meende dat de geneeskundig inspecteur in Noord-Brabant de z.g. Moerman-artsen discrimineerde. Hij zou o.a. hebben opgemerkt dat de z.g. Moerman-therapie “aanzienlijke schade aan de volksgezondheid kan toebrengen”.

In haar antwoord zei de minister dat het volgens haar niet voorkomt dat ambtenaren zich negatief uitlaten over de kwaliteit van de Moerman-artsen. Wel heeft de Brabantse inspecteur een klacht ingediend bij het

Medisch Tuchtcollege op verzoek van een chirurg. Deze chirurg had een kankerpatiënt geadviseerd zich te laten opereren. De patiënt ging echter bij een Moerman-arts te rade maar kwam later toch weer terecht bij de chirurg voor operatief ingrijpen nadat zijn toestand was achteruit gegaan.

De klachten waren aanleiding tot de opschorting door de artsen die de Moerman-methode toepassen om verder mede te werken aan een onderzoek naar de waarde van de therapie. “Eerst moet het mes van tafel”, zeggen zij, waarmee dan niet het mes van de chirurg is bedoeld maar de bedreiging van een klacht.

Uit het weekblad *Gezondheidszorg* blijkt dat de betrokken Moerman-arts over wie het kamerlid Van Dis zijn vragen stelde de arts H. Schram uit Berlicumis. Er zijn nu zes klachten over Schram ingebracht. Tegen een redacteur van het weekblad verzekerde Schram dat hij de laatste vijf jaar een goed resultaat heeft bereikt met 40 kankerpatiënten, die allemaal na de behandeling met reguliere methoden bij hem kwamen en van wie zeker 80 pct. er slecht aan toe was. “Goed resultaat betekent dat de kwaal helemaal is verdwenen of dat het genezingsproces in gang is gezet”.

In hetzelfde *Weekblad Gezondheidszorg* schreef Kees de Leeuw over het voorgenomen onderzoek naar de Moerman-methode waarbij hij gesprekken voerde met de Alkmaarse arts J. Wiese (een “Moerman-arts”) en de Rotterdamse internist J. Mulder, die zeer sceptisch staat tegenover de therapie. Hij heeft wel bemerkt dat de Moerman-methode terrein aan het winnen is. Eerst ging het om patiënten die in het laatste stadium van hun ziekte verkeerden en er hun heil zochten. “Maar het kruipt op”. Ook patiënten met weinig uitzaaiingen gaan nu naar een Moerman-artsen daar heb ik moeite mee. Het mag mijns inziens nooit zo zijn dat dit leidt tot uitstel van een reguliere therapie”, aldus dokter Mulder.

Maar de Moerman-artsen, aldus Jan Wiese, zien hun patiënten liefst in een zo vroeg mogelijk stadium. “Feitelijk staat mede de mondigheid van de patiënt op spel”, aldus Wiese.

Waarop Mulder: Natuurlijk erken ik het zelfbeschikkingsrecht van de patiënt. Persoonlijk word ik hels, als een vrouw met een klein kwaadaardig gezwel zich door een Moerman-arts laat behandelen, maar ze beslist wel zelf.

KRITIEK OP RAPPORT-MUNTENDAM

De sectie geneeskunde van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen vindt een aantal uitgangspunten van het rapport-Muntendam over de alternatieve geneeswijzen onjuist. De sectie is het ook allerminst eens met de conclusies van het rapport, waarin zij een onjuiste voorstelling aantreft van wat er aan medisch wetenschappelijk onderzoek is gedaan ter verbetering van de volksgezondheid. In het rapport wordt voorbijgegaan aan wat er in de laatste tijd aan belangrijke vooruitgang is bereikt bij de behandeling van hart- en vaatziekten, kanker en infectieziekten, vindt de sectie.

HETTEMA'S HANDEL

Onlangs heeft de burgemeester van Hilversum, mr. W.R. van der Sluis, de "Eerste Nederlandse polikliniek voor Natuurgeneeswijzen, homeopathie en acupunctuur" geopend. Er is een stichting gevormd voor de exploitatie van deze kliniek waarvan de voorzitter is de natuurgenezer Felix Ragnar Hettema. Hij heeft ook plannen om in Zuidelijk Flevoland een "natuurgeneeskundig gezondheidscentrum" te vestigen.

Ter nadere toelichting vonden we bij de drogist een in kleurendruk uitgevoerde brochure van Hettema, op de omslag afgebeeld zittend in een dure stoel, een hond aaiend met de linkerhand en in de rechterhand Hettema's Gezondheidsboek. Op bladzijde 15 deelt Felix Ragnar Hettema die graag de naam van zijn vader gebruikt, de arts Hettema, mede wat het doel is: spoedige vestiging van een groot (preventief/therapeutisch) medisch centrum op basis van natuurgeneeswijze, etc. Men kan al vast als deelnemer ingeschreven worden voor f 10 per week (gezinnen f 15) exclusief de opname-toeslag. De deelnemers zullen recht hebben op gratis consulten en kleine medische handelingen.

De brochure puilt verder uit van aanbevelingen voor de reformprodukten van Hettema: tarwekiemolie, bisomon, lecithine, bio-strathelixer, Ca-Sodrank, brandneteltabletjes... Circa 2000 Nederlandse drogisten hebben een "mooi essentiepakket reformprodukten" in huis onder de naam Hettema Reform. Aldus de secretaris van de stichting, Fred Kleintjes, die ook niet verzuimd de arts voor natuurgeneeswijze IJsbrand Hettema, die in 1964 is overleden, in herinnering te brengen. Om het publiek niet af te schrikken wordt het reform-assortiment aangeboden in niet-alternatieve sfeer, zo wordt nadrukkelijk verzekerd.

ALTERNATIEF GEVOEDE BABY'S

De alternatief gevoede baby kan te kort komen, waarschuwt Thea van Emden in De Volkskrant. Er zijn ouders die de extreme theorieën van de makrobiotici overnemen en zich keren tegen het melkgebruik. Dat zou immers alleen bestemd zijn voor de kalveren? Daarmee dan wel het hele domesticatieproces van het rund in de nieuwe steentijd overboord werpend die de aanvulling van het menselijk voedsel van vlees, graan en vruchten met melk en zuivel mogelijk maakte. Bij gebrek aan borstvoeding krijgt de baby dan een mengsel van "Kokoh" (kindermeel) water en notenmelk. Dit is een onvolwaardige voeding. Het kindje krijgt daardoor rachitis en ook groeistilstand kan zich voordoen.

Op consultatiebureaus voor de zuigelingen zorg worden overigens de werkers geconfronteerd met een groeiend aantal ouders die de voorkeur geven aan een alternatieve leefwijze en die hun babies ook alternatief willen voeden. Zij wijzen de fabrieksmatig vervaardigde "gehumaniseerde" zuigelingenvoeding van de hand, ook al wordt daarin de samenstelling van de moedermelk zo goed mogelijk nagebootst. Ook komt

het voor dat men liever met geitemelk het flesje van de baby wil vullen dan met koemelk. De provinciaal kinderarts in Noord-Brabant, dr. A. Swaak, heeft onlangs in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde adviezen gegeven over de vervangende babyvoeding.

REUMATOLOGEN VINDEN DE KASTANJE OP ZAK "ONINVOELBAAR"

De Nederlandse Vereniging van Reumatologen heeft een rapport samengesteld over alternatieve geneeswijzen. Het rapport, dat door deze vereniging werd aanvaard en samengesteld werd door de artsen J.J. Rasker, F.J.F. Steiner en H. van der Leeden, is inmiddels gepubliceerd, o.a. in het reumablad In Beweging.

Het is niet juist alle alternatieve geneeswijzen over één kam te scheren, aldus het rapport. Zo is de *fysiotherapie* al volledig geaccepteerd. In Engeland en West-Duitsland wordt *manuele therapie* door orthopaedische chirurgen en fysiotherapeuten toegepast maar moeilijker ligt het met *haptonomie* en *bindweefselmassage*. De theorieën achter de *chiropraxie* zijn moeilijk te volgen al wordt de methode hier en daar in de Ver. Staten erkend en aan universiteiten onderwezen.

Badtherapie is in landen als Frankrijk, West-Duitsland, Zwitserland de oorsprong geweest van de reumatologie. In de *homeopathie* zijn verschillende richtingen, vaak gecombineerd met dieet en leefregels. Een goed succes dat in Glasgow geboekt zou zijn bleek naderhand van twijfelachtige aard.

Acupunctuur wordt door een deel van de reumapatiënten als een tijdelijke pijnstilling (enkele dagen) gezien. De diëten bij acupunctuur geadviseerd zijn ons westerse mensen zo vreemd, dat geen patiënt in Nederland ze vol kan houden.

In de West-Duitse geneeskunde is een plaats ingeruimd voor geneeswijzen die voor de rapporteurs onbegrijpelijk of verdacht zijn zoals *zytoplasmatische therapie*, en *Zelltherapie*. Ook *enzymtherapie* blijkt niet uit te bannen. Een goed opgezet onderzoek liet geen resultaat zien van deze enzymtherapieën bij reumapatiënten. Wat de *dieettherapie* betreft is er nog geen dieet bekend dat reumapatiënten kan genezen. "Toch is de idee dat een betrekkelijk nieuwe ziekte die immers pas enkele eeuwen geleden voor het eerst werd beschreven mogelijk iets met veranderde voedingsgewoonte of met een veranderende darmflora te maken zou hebben niet onaantrekkelijk".

Bijensteken en *mierenzuur* werden in Nederland vaak toegepast in de tijd dat de arts alleen maar goud en aspirine voor de reumapatiënten ter beschikking hadden. In Duitsland en op het platteland worden deze therapieën, vaak als extracten, nog gegeven.

De *antroposofische* geneeskunde gaat uit van een ander mensbeeld en past evenals de natuurgeneeswijze(n) kruiden en theesoorten al of niet met talloze diëten toe. Of het helpt? Er worden geen wetenschappelijk toetsbare bewijzen voor aangevoerd, alleen een rij van

ziektegeschiedenissen waarbij de geneeswijze met succes zou zijn bekroond.

Voor veel gelovigen geven *gebedsgenezingen* en *bedevaarten* steun en troost.

"Oninvoelbaar" waren voor de commissie: *iriscopie*, *plaskijkers* (jazeker, in 1980, jaar van het onderzoek!), *strijkers* en het dragen van vele soorten *amuletten* zoals armbanden en kastanjes.

CONSUMENTENBOND CONTRA TANDPASTA 'TEGEN GAATJES'

De nieuwe tandpasta 'tegen gaatjes' die onlangs met veel tamtam op de markt is gebracht, helpt volgens de Consumentenbond niet beter tegen beginnend tandbederf dan een aantal gewone fluortandpasta's. Van deze nieuwe tandpasta, Prodent Plus, beweert de fabrikant dat dit 'mineraliserende' produkt het herstel van beginnend tandbederf bevordert. De Consumentenbond, die bezig is met een vergelijkend onderzoek naar tandpasta's, waarschuwt in het april nummer van zijn blad *Consumentengids* dat de fabrikant deze bewering niet waar kan maken.

Voor het herstel van het tandglazuur in de mond zorgt het calciumfosfaat in het speeksel. Volgens de Consumentenbond helpt iedere goede fluortandpasta bij dit herstel van beginnende gaatjes. Bij een onderzoek op dit punt van zes verschillende merken tandpasta komt Prodent Plus zeker niet beter uit de bus. Prodent Plus belooft echter in de reclame wel meer en schernt daarbij met een 'wetenschappelijk' rapport van de Universiteit van Groningen. De Groningse onderzoekers zelf kunnen zich in de beweringen van Prodent bepaald niet herkennen.

SLANKMAKERS EN DIKMAKERS

Wie wil vermageren, moet niet verwachten dat hij dat met het eten van halva-produkten bereikt. Dit schrijft de Consumentenbond in de *Consumentengids* van mei. Volgens de Bond vervangen de halva-produkten vooral levensmiddelen die minder gevaarlijk zijn voor de lijn; het zijn bijna allemaal produkten die men toch niet veel eet. Van alle halfvolle produkten is alleen halfvolle melk aan te raden. Iemand die veel melk drinkt, krijgt veel minder calorieën (joules) binnen wanneer hij van volle op halfvolle melk overstapt.

Een belangrijk nadeel van de meeste halva-produkten is, dat vaak de suggestie wordt gewekt dat men er zoveel van kan eten als men wil, zonder er dik van te worden. Dit is een enorm misverstand; halfvolle mayonaise ("halvanaise") bijvoorbeeld, bevat nog altijd meer calorieën (joules) dan slagroom.

De Consumentenbond komt voor wie geen dikmakers wil eten tot het advies: Vervang alleen de volle door halfvolle melk, laat de andere halfvolle produkten links liggen, blijf de boterhammen en aardappels eten, maar laat vooral vet, suiker, alcohol en tussendoortjes staan.

GREPEN UIT HET GEMENGDE NIEUWS

Een paragnost die mensen die hem consulteerde met honden bedreigde om hen te dwingen meer te betalen dan was afgesproken vroeg de aandacht van de politie te Volendam. Deze paragnost, F. van H., vroeg voorts in krantenadvertenties om toezending van een foto vergezeld van vijftig gulden als men een consult verlangde. Na ontvangst van het geld zweeg de man in alle talen. Ook wordt de paragnost verdacht van enige zedendelicten.

In Roosendaal heeft de politie ingegrepen in een tandtechnisch instituut, Aerodent genaamd, dat zich bezig zou houden met tandheelkundige werkzaamheden. Het behoort tot de taak van een dergelijk instituut om prothesen te vervaardigen maar men trok ook tanden en kiezen. Een Belgische vrouwelijke tandarts, die geen vergunning had om in Nederland haar beroep uit te oefenen behoorde tot degenen te gen wie in deze zaak een procesverbaal wegens het onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunde werd opgemaakt.

Tegen een inwoner van Groesbeek, een acupuncturist, eiste de procureur-generaal bij het Gerechtshof te Arnhem een maand gevangenisstraf voorwaardelijk en f 4000 boete. De acupuncturist was door de rechtbank tot f 10.000 boete veroordeeld. Hij had een suikerpatiënte gezegd dat zij met insuline-inspuitingen moest ophouden. De vrouw volgde dit advies — met kwalijke gevolgen. Alleen een spoedopname in een ziekenhuis redde haar leven.

Een homeopathisch arts is door het medisch tuchtcollege te Zwolle berispt. Hij had ouders van een baby van een half jaar afgeraden penniciline te geven, die door de waarnemend huisarts was voorgeschreven. Het kind was onder behandeling van de homeopathische arts wegens eczeem. De toestand van het kindje verergerde, het werd naar een ziekenhuis gebracht waar het de volgende dag aan longontsteking bezweek.

PIJNSTILLERS

In het maartnummer van ons Actieblad tegen de Kwakzalverij maakten wij melding van het feit, dat het College ter beoordeling van Geneesmiddelen de farmaceutische industrie heeft benaderd om pijnstillers te vervaardigen zonder of met zo weinig mogelijk fenacetine. Deze stof blijkt niet ongevaarlijk te zijn. Langdurig en overmatig gebruik van pijnstillers met fenacetine, zo vermeldden wij, kan leiden tot o.a. ernstige aandoeningen van de nieren.

Aan het slot van dit berichtje werd vermeld dat de pijnstillers Chefarine⁴ uit de handel was genomen. Dit blijkt echter niet het geval te zijn.

ALTERNATIEVE GENEESWIJZEN IN HET ZIEKENFONDS?

“Alle alternatieve geneeswijzen in het ziekenfonds”. Ziedaar de eis van een belangenclub, die volgens het Nieuwsblad van het Noorden in januari is opgericht door uit Groningen afkomstige initiatiefnemers. “Nederlandse Belangen Vereniging voor Alternatieve Geneeswijzen”, zo luidt de naam van dit gezelschap, dat inmiddels uit 500 leden zou bestaan uit het hele land. In Spijk, Appingedam, Delfzijl, Hoogezand en Veendam zijn al afdelingen. Bij de bestuursleden is J.M. van Dijk uit Scheemda. Zijn echtgenote, Lucie van Dijk, ging in mei van het vorige jaar in hongerstaking omdat het ziekenfonds weigerde haar homeopathische geneesmiddelen te betalen. De groep rond Lucie van Dijk stuurde een protestbrief naar het Groninger ziekenfonds ASGPZ maar dat had geen uitwerking zomin als de hongerstaking.

Voorzitter A. de Bruyn, een inwoner van Hoogezand, heeft als streefgetal 50.000 leden. “Dat moet lukken als je bedenkt dat er in Nederland vijf miljoen mensen zijn die gebruik maken van alternatieve geneeswijzen”.

Dat is lichtelijk overdreven van meneer De Bruyn, het aantal consulten wordt door de commissie-Muntendam op zes à acht miljoen per jaar geschat, ongeveer 7 pct. van het totaal aantal contacten van de bevolking met de reguliere en de alternatieve geneeswijzen.

En niet iedereen is het er mee eens: Alle alternatieve geneeswijzen in het ziekenfonds. Want wat zegt W. den Hartog in het Gezondheidsnummer van het Algemeen Dagblad?

W. den Hartog is secretaris van de werkgroep voor alternatieve geneeswijzen te Purmerend. En hij verkondigt: “Door gratis verstrekking vervalt de burger tot een automatisme, een levenshouding in deze consumptiemaatschappij waarbij de burger wel is ingeschakeld, maar zelf niets hoeft te doen. Met andere woorden: hij heeft zijn premie betaald, dus de alternatieve genezer moet hem maar genezen en dan hoeft hijzelf daar niets aan te doen. Alternatieve therapie is meer”, aldus nog steeds W. den Hartog uit Purmerend. “Als patiënt moet je zelf aan het genezingsproces meewerken, dingen laten die niet goed zijn zoals roken, alcohol drinken. Als de patiënt dat niet wil heeft enig consult van een alternatieve genezer geen zin. Je moet er achter staan. Veel mensen willen alles voor hun gezondheid doen maar er niets voor laten”.

In Rotterdam zetelt dan nog de Vereniging Gelijke Rechten voor alle Geneeswijzen, die uiteraard allerminst de opvattingen van de Purmerender deelt maar de behandelingen door de alternatieven in het ziekenfondspakket wil laten opnemen. En dat vindt prof. Muntendam eigenlijk ook — maar dat weten onze lezers al.

Prof. Muntendam drong er in de krant wel op aan dat de minister nu eens met een nota kwam over de alternatieve geneeswijzen. “Als de Kamercommissie

voor de volksgezondheid die nota nog voor het zomerrecès onder ogen krijgt, kan de Tweede Kamer zich er in het najaar over uitspreken. En laten ze de zaak alsjeblieft serieus nemen”. Aldus prof. Muntendam.

Inmiddels was de kabinetcrisis geboren en de zo vurig door prof. Muntendam verlangde nota zal nog wel inde la blijven liggen.

KRUIDEN: JE WEET NOOIT WAT JE PRECIES DOET

“Met kruiden weet je nooit wat je precies doet”. Aldus prof. dr. F.A. de Wolff, die onlangs werd benoemd tot buitengewoon hoogleraar in de toxicologie aan de Universiteit van Amsterdam. In een vraaggesprek dat Peter Kampschuur van Folia Civitatis met de hoogleraar had gaf deze ook zijn mening te kennen over geneeskrachtige kruiden.

“De samenstelling”, zo vervolgde prof. de Wolff, “is niet zeker... Plantje dat groeit onder een boom is heel anders van samenstelling dan plantje dat groeit onder een andere boom. Net zoals de vliegenzwam: die bevat een hoeveelheid toxische stoffen, maar dat hangt af van de plaats waar de paddestoel groeit. Met toxicologie kun je heel precies uitzoeken hoe dat zit. Dat is veel rationeler en veel beter dan afgaan op kruiden. Digitalis kun je gebruiken bij hartafwijkingen, maar je moet wel goed weten hoeveel want anders is het al snel juist gevaarlijk. Het is gewoon niet juist dat wat de natuur voortbrengt altijd goed zou zijn. Je zou vaak iets slikken waarvan je niet weet wat het nog meer doet dan alleen één kwaal genezen”. (...) Dus die algemene voorkeur van sommigen voor een kruid of een natuurlijk preparaat boven iets “chemisch” vindt u onzin? vraagt Kampschuur de hoogleraar.

- Ik vind dat een gevaarlijke ontwikkeling, antwoordt prof. De Wolff, want je onthoudt daarmee goede geneeswijzen aan mensen die die nodig hebben.

- En het aanpassen van je voedingspatroon als remedie?

- Een verantwoorde, uitgebalanceerde voeding is wel zo goed. En het zal je afweer verhogen, je conditie verbeteren. En dat helpt tegen dingen als verkoudheid. Maar tegen epilepsie helpt dat niet. Evenmin als valerian. Daar moet je gewoon een goed chemisch middel voor nemen.

GEEN PEPERMUNT MAAR ANIJS

De firma Pharmafood in Putten op de Veluwe, die o.a. reformprodukten in de handel brengt verkoopt ook een soort tandpasta, D 32 genaamd. De aanprijzing gaat met de volgende merkwaardige bewering gepaard. “Het unieke van deze tandpasta van de firma Dolisos in Frankrijk is dat het de werking van homeopathische geneesmiddelen niet beïnvloedt”. En dan volgt er: “Het

— de tandpasta — bevat dus geen pepermunt maar anijsolie”.

De goedgelovige kan dus met D 32 zijn tanden poetsen al moet hij wel voor een tube f 4.95 betalen.

Nu we toch bij Pharmafood zijn aangeland — men verkoopt ook kruidentheeën die de naam dragen van Messmer — blijkbaar ter nagedachtenis van de man die de theorie lanceerde van het dierlijk magnetisme, Franz Anton Mesmer (1735-1815). Wie kruidenthee 7410 drinkt doet dat om blaas en nieren te helpen; 7411 is voor bloedsomloop en hart, 7412 voor darmwerking, 7413 voor luchtwegen, maag en darmen zijn geholpen met thee nr. 7417 en het zenuwstelsel met thee nr. 7415. De thee is, heel modern, te krijgen in builtjes.

GEEN GENEZING UIT ABRIKOZEN- PITTEN

In het nummer van ons Actieblad tegen de Kwakzalverij van september 1981 hebben wij al melding gemaakt van de waarschuwing tegen laetrile of amygdaline die afgedrukt stond in het Geneesmiddelenbulletin van het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne. Laetrile is een preparaat bereid uit abrikozepitten en het is in het bijzonder in de Verenigde Staten toegepast als geneesmiddel van kanker. Het middel vindt ook in Nederland toepassing al is het hier te lande uiteraard niet als geneesmiddel geregistreerd.

Een Amerikaans onderzoek kon geen werking van het middel aantonen. Ruim drie jaar geleden kondigde het National Cancer Institute van de Ver. Staten tot grote vreugde van de voorstanders van laetrile aan, dat men een onderzoek zou instellen. De resultaten van het onderzoek waren vernietigend voor de voorstanders. Time zette boven het bericht waarin melding werd gemaakt van het onderzoek: Test shows cancer quackery. Duidelijker kan het al niet.

Lege beloften

De directeur van het National Cancer Institute Vincent DeVita jr., zei, wij citeren thans het weekblad Time, dat “de lege beloften van dit geneesmiddel duizenden Amerikanen heeft belet om de mogelijke hulp van een therapie van wetenschappelijke waarde te kiezen.”

Men heeft de ziektegeschiedenis gevolgd van 156 patienten in klinieken in New York, Los Angeles en Tucson in Arizona. De patienten hadden kankergezwellen in een vergevorderd stadium, gewoonlijk in longen, borst, dikke darm of endeldarm. Volgens de gebruikelijke methoden konden zij niet langer worden behandeld. Laetrile werd gedurende 21 dagen als injectie gegeven, daarna dagelijks via de mond. Daarnaast kregen de patienten het dieet dat door de voorstanders van Laetrile wordt aanbevolen en dat enigszins gelijk is op het Moerman-dieet te onzent: vitaminen, Pancreas-enzymen, vers fruit, groenten en volkorenbrood.

Binnen een maand was de ziekte in de helft van de gevallen verergerd en na drie maanden was dit in 90 pct. van de gevallen een feit. Slechts één vijfde van het aantal patienten was acht maanden na het begin van de behandeling nog in leven. Deze bevindingen kwamen geheel overeen met die van een groep patienten die in het geheel geen geneesmiddelen kreeg.

Sterke doses laetrile

Afzonderlijke proeven waarbij veertien patienten waren behandeld met sterke doses Laetrile en vitaminen toonden aan dat er geen verbetering intrad in de gezondheidstoestand van de patienten.

In Laetrile vindt men een cyaanverbinding, blauwzuur, die men in uiterst geringe hoeveelheden in tal van pitten aantreft, maar in het bijzonder in amandelen en abrikozen. Tijdens de behandeling met laetrile werd in een paar gevallen een lichte vorm van vergiftiging waargenomen. Die verdween toen de behandeling met het omstreden middel werd gestaakt.

De voorstanders van laetrile hebben in 23 staten van de Ver. Staten weten door te drijven dat het middel werd gelegaliseerd. In een artikel in het Algemeen Dagblad wees arts Aart Gisolf er onlangs op dat er in de V.S. een krachtige industriële lobby achter laetrile staat. Het middel wordt thans in Mexico gefabriceerd.

VERGULDE PIL EN BITTERWATER

Vergulde pil en bitterwater zo luidt de titel van de tentoonstelling in de kruidentuin van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem. De tentoonstelling laat zien hoe men vroeger — en ook nu nog wel met behulp van kruiden voor slechte stoelgang een oplossing vond.

Laxeermiddelen (laxantia) dienen om obstipatie of hardlijvigheid te verhelpen; stopmiddelen daarentegen om aan diarree een halt toe te roepen. Het eerste kan zijn oorzaak hebben in gevolgen van te weinig drinken, te ver gezuiverd voedsel (o.a. wittebrood), te weinig lichaamsbeweging of van bepaalde psychische spanningen. Diarree kan veroorzaakt zijn door bedorven eten of vergiftiging. Al in de grijze oudheid kende men de laxerende werking van veel kruiden en planten. In Egypte werd reeds 2000 v. Chr. de Wonderboom (Ricinus) gekweekt en de olie ervan gebruikt als laxans. Ook in de Bijbel wijzen teksten op de toepassing van kruiden om verstopping te verhelpen. En in Griekse en Romeinse bronnen, vooral in medische handboeken, komen we namen en toepassingen van kruiden tegen als laxeermiddelen. In onze streken verschaften de kruidentuinen bij de kloosters in de Middeleeuwen de benodigde middeljes tegen hardlijvigheid en diarree.

Laxeermiddelen worden van oudsher ingenomen door de mond, of toegepast in de endeldarm als zetpil, of als lavement (clysma). In het eerste geval in drankjes, opgeloste zouten, bronwateren, aftreksels van planten, of als pillen. Op de tentoonstelling wordt aan de

bereiding van pillen, waaronder ook zetpillen — een heel bewerkelijke handeling — veel aandacht besteed. Zetpillen werden reeds toegepast in het Oude Egypte. Het toedienen van lavementen met klisterspuit heeft ook al een lange historie. Vooral in de tijd van Lodewijk XIII van Frankrijk waren dergelijke afvoerkuren erge geliefd. Ouderen onder ons zullen zich nog wel de spuitjes herinneren waarmee glycerine naar binnen gespoten kon worden.

In de expositieruimte naaste de kruidentuin worden die planten belicht, die een rol gespeeld hebben bij de bereiding van laxeer- en stopmiddelen. Lijnzaad en weegbreezaad horen tot de eerste groep. Ze prikkelen de darmwand door hun volumevergrotenende werking. Ook vruchtenzuren, bijvoorbeeld van aalbessen, pruimen, druiven en vijgen werken laxerend, net als zouten en bronwateren. Het bekende Frans Josef-bitterwater is voor dit doel lange tijd zeer in trek geweest. Uit de geperste zaden van Ricinus of Wonderboom, die in de tuin te zien valt en vaak tot grote omvang kan uitgroeien, verkrijgt men de laxans, wonderolie of Castorolie. Aloë levert het gelijknamige sap, gewonnen door inkoken, dat in veel pillen verwerkt werd. Aloë is zeer bitter. Vanwege die bittere smaak werden deze pillen wel verguld of verzilverd om de aantrekkelijker te doen lijken. De pil vergulden kennen we nog wel als gezegde.

De tweede groep, stopmiddelen, dient voor de bestrijding van diarree. Naast houtskool als bekend stopmiddel (denk maar aan Norit) zijn het vooral de looistofhoudende planten als Tormentil, Grote Pimpernel, Adderwortel en Bosaardbei, waarvan óf het blad, de wortelstok, de gehele plant óf het gedroogde bloeiend kruid gebruikt werd. Eikebast (in poedervorm) en eikegallen (in tinctuur) zijn nog veel gebruikte stopmiddelen. En niet te vergeten de blauwe bosbessen. Tenslotte ook opiumpreparaten, verkregen uit het sap van de Papaver.

HET GELOOF IN HEKSERIJ IN ZWART-AFRIKA

In het Afrika Museum, Postweg 6 te Berg en Dal bij Nijmegen is tot november van dit jaar een tentoonstelling getiteld onheilsbestrijding in Zwart Afrika. Hiermee vraagt het museum aandacht voor de wijze waarop de traditioneel levende Afrikaan zorg draagt voor zijn persoonlijke bescherming. In veel gevallen van ziekte, onverwachte dood en andere vormen van onheil gelooft men, dat dit het gevolg is van hekserij.

Een groot deel van de voor deze tentoonstelling bijeen gebrachte voorwerpen hebben betrekking op de persoonlijke bescherming van gezondheid en de veiligheid van het huis. Zo zijn er van de Yaka, een volk uit Zaïre, kleine beeldjes te zien, die gemaakt worden als er iemand ziek is. Zo'n beeldje wordt door een specialist gemaakt, die het voorziet van genezende krachten. De patiënt krijgt het beeldje mee naar huis. Aan de vorm

van het beeldje is vaak af te lezen tegen welke ziekte het moet worden gebruikt. Het beeld kan echter ook omgekeerd werken en ervoor zorgen, dat mensen, die de normen van de samenleving overschreden hebben, de betreffende ziekte juist krijgen.

Het geloof in hekserij

Het geloof in hekserij, dat in Afrika veel voorkomt, vloeit voort uit de overtuiging, dat er in de wereld alle mogelijke krachten werkzaam zijn en dat sommige mensen deze krachten zó weten te gebruiken, dat zij er zélf beter van worden. Dat gebeurt meestal niet bewust: kwade krachten kunnen bezit van iemand hebben genomen zonder dat men dit weet. Deze mensen weten vaak zelf niet, dat zij heksen zijn, en daarom is het voor hen dan ook erg moeilijk zich te verweren als zij van hekserij worden beschuldigd.

Heksen richten hun (onbewuste) activiteiten op mensen tegen wie zij een bepaalde wrok koesteren en vooral dán, wanneer zij deze wrok niet kunnen laten merken, zoals bijvoorbeeld ten opzichte van huisgenoten, met wie men tracht altijd een goede verstandhouding te hebben. Tegen hen kan men met goed fatsoen niets openlijk ondernemen. Wanneer een Afrikaan zich slachtoffer voelt van hekserij, zoekt hij de dader in zijn familie of in zijn naaste omgeving. Beschuldigingen van hekserij komen vooral voor in hecht aaneengesloten groepen, waar men van elkaar afhankelijk is en openlijke ruzies de onderlinge betrekkingen kunnen verstoren.

Orakel en waarzeggersmand

Als iemand onheil overkomt en men vermoedt, dat er hekserij in het spel is, is het zaak de boosdoener op te sporen. Het orakel is daarbij een hulpmiddel. Aan een orakel stelt men vragen, die ontkennend of bevestigend worden beantwoord. Vaak bevat de vraag alleen de naam van de verdachte. Er zijn verschillende soorten orakels op de tentoonstelling in het Afrika-museum te zien. Een speciale plaats is ingeruimd voor een orakelbedienaar met zijn waarzeggersmand van het Tsjokwe-volk uit Angola.

Anti-hekserij bewegingen

Er zijn veel mensen, die onder deze druk van onheil en heksen uit willen komen. Dat verklaart de grote vlucht die talrijke anti-hekserij bewegingen hebben genomen in Zwart Afrika. Op de tentoonstelling is de foto-reportage te zien van een samenkomst, waarin de aanwezigen worden verlost van boze invloeden, zodat men zich weer vrijen zonder angst voor kwade krachten in de maatschappij kan bewegen.

De tentoonstelling wordt begeleid door video-films en een vouwblad, dat gratis verkrijgbaar is.

Het museum is dagelijks geopend van 9.00 tot 17.00 uur: op zon- en feestdagen van 11.00 uur tot 17.00 uur. Tot 1 november.